Valiokunnan lausunto LiVL 34/2018 vp– E 90/2018 vp

Liikenne- ja viestintävaliokunta

Valtioneuvoston selvitys: Ehdotus komission täytäntöönpanoasetukseksi, jolla muutetaan komission täytäntöönpanoasetusta (EU) 2015/1998 tiettyjen ilmailun turvaamista koskevien erityistoimenpiteiden selkiyttämisen, yhdenmukaistamisen, yksinkertaistamisen ja vahvistamisen osalta

Suurelle valiokunnalle

JOHDANTO

Vireilletulo

Valtioneuvoston selvitys: Ehdotus komission täytäntöönpanoasetukseksi, jolla muutetaan komission täytäntöönpanoasetusta (EU) 2015/1998 tiettyjen ilmailun turvaamista koskevien erityistoimenpiteiden selkiyttämisen, yhdenmukaistamisen, yksinkertaistamisen ja vahvistamisen osalta (E 90/2018 vp): Asia on saapunut liikenne- ja viestintävaliokuntaan mahdollisia toimenpiteitä varten.

Asiantuntijat

Valiokunta on kuullut:
- erityisasiantuntija Antti-Jussi Lankinen, liikenne- ja viestintäministeriö
- riskienhallintajohtaja Juha-Pekka Pystynen, Finavia Oyj

Valiokunta on saanut kirjallisen lausunnon:
- Finnair Oyj

VALTIONEUVOSTON SELVITYS

Ehdotus

Asetusehdotuksessa esitetään muutoksia siviili-ilmailun turvaamista käsittelevään komission täytäntöönpanoasetukseen (EU) 2015/1998. Osa muutoksista koskee asetustekstin selkiyttämistä ja yksinkertaistamista yhdenmukaisen soveltamisen varmistamiseksi. Osa liittyy kansainvälisen ilmailun toimintamallien, teknologian ja turvalaitteiston kehittymiseen ja kansainvälisessä siviili-ilmailujärjestössä (ICAO) hyväksyttyihin standardimuutoksiin. Suomen kannalta merkittävimmät muutosehdotukset koskevat siviili-ilmailun turvaamiseen liittyvän henkilöstön taustantarkistuksia. Muutokset laajentaisivat taustantarkistusvaatimusten piiriin kuuluvien henkilöiden lukumäärää ja kasvattaisivat tiukempien taustantarkastusvaatimusten piiriin kuuluvien henkilöiden

osuutta. Komissio esittää asetusehdotuksen ohella myös merkitykseltään vähäisiä teknisluonteisia muutoksia komission päätökseen C(2015)8005.

Asetusehdotuksen olennaisin muutos nykytilaan nähden koskee laajennettua taustan tarkistusta, jota sovellettaisiin uutena vaatimuksena kaikkiin sellaisiin miehistön henkilökortin tai lentoaseman henkilökortin haltijoihin, joille annetaan itsenäinen pääsy työtehtävissä lentoaseman turvavalvotulle alueelle. Laajennettu taustan tarkistus olisi nykyisen täytäntöönpanoasetuksen edellyttämää perustasoista taustan tarkistusta kattavampi erityisesti sen johdosta, että sen vähimmäisedellytyksiin kuuluisivat tiedustelutiedot ja mahdolliset muut olennaiset tiedot, jotka ovat toimivaltaisten kansallisten viranomaisten saatavilla ja joiden nämä katsovat mahdollisesti olevan olennaisia arvioitaessa henkilön soveltuvuutta tiettyyn työtehtävään, joka edellyttää laajennettua taustan tarkistusta.

Toinen merkittävä asetusehdotuksen sisältämä muutos koskisi taustan tarkistusten suorittamistiheyttä. Asetusehdotus edellyttää sitä, että laajennetut taustan tarkistukset uusitaan vähintään 12 kuukauden välein ja perustason taustan tarkistukset vähintään kolmen vuoden välein, jollei käytössä ole nuhteettomuusseurantaa, joka kattaa myös tiedustelutiedon.

Asetusehdotuksen taustan tarkistusta koskevaa muutosta esitetään sovellettavaksi 1.7.2020 lähtien.

Valtioneuvoston kanta

Suomi kannattaa ehdotusta. Siviili-ilmailun turvaamista koskevia vaatimuksia on kehitettävä sitä mukaan kuin ilmailun toimintaympäristö, teknologia ja uhkakuvat kehittyvät.

Suomen näkökulmasta merkityksellisimmät muutokset, jotka koskevat taustantarkistusvaatimuksia, ovat tarpeen, jotta pystyttäisiin tehokkaasti parantamaan koko unionin tasolla valmiuksia vastata ilmailun turvallisuutta vaarantavaan toimintaan, erityisesti niin sanotun sisäpiiriuhkan osalta.

Ehdotuksen mukaiset aiempaa tiukemmat siviili-ilmailun parissa työskentelevien henkilöiden taustan tarkistukset kasvattaisivat toimijoiden turvallisuusselvityskustannuksia, ja täytäntöönpano yhteydessä kansallisia turvallisuusselvitykseen liittyviä säännöksiä, menettelyjä ja resursseja olisi tarkasteltava uudelleen. Suomi pitää kuitenkin tärkeänä, että siviili-ilmailun turvaamiseen vaikuttavissa tehtävissä olevien henkilöiden taustat tarkistetaan riittävässä laajuudessa.

VALIOKUNNAN PERUSTELUT

Yleistä

Valiokunta pitää turvallisuustilanteen yleisestä kehityksestä johtuen nyt esitettyjä muutoksia tarpeellisina ja tarkoituksenmukaisina. Tämän vuoksi valiokunta kannattaa ehdotusta mahdollisesti nousevista kustannuksista huolimatta.

Laajennetun taustan tarkistus

Suomen kannalta merkittävimmät muutosehdotukset koskevat siviili-ilmailun turvaamiseen liittyvän henkilöstön taustan tarkistuksia. Nyt esitetään laajennetun taustan tarkistuksen soveltamista kaikkiin sellaisiin henkilöihin, joille annetaan itsenäinen pääsy työtehtävissä lentoaseman turvavalvotulle alueelle. Ehdotuksen mukaan laajennettuun taustan tarkistukseen on kuuluttava myös tiedustelutiedot ja mahdolliset muut sellaiset olennaiset tiedot, jotka ovat toimivaltaisten kansallisten viranomaisten saatavilla ja joiden nämä katsovat mahdollisesti olevan olennaisia arvioitaessa henkilön soveltuvuutta tiettyyn työtehtävään, joka edellyttää laajennettua taustan tarkistusta.

Asiantuntijakuulemisessa on pelätty, että tämä muutos toisi lentoaseman pitäjälle ristiriidan nykyisiin toimivaltuuksiin nähden. Valiokunta korostaa, että jatkoneuvotteluissa on pidettävä huolta siitä, että tiedustelutietojen käsittelyssä on noudatettava kansallista lainsäädäntöä. Näin ollen Suomessa tiedustelutietojen käsittelyn tulee pohjautua perustuslakiin ja eduskunnassa nyt käsittelyssä oleviin niin sanottuihin tiedustelulakeihin, jotka jatkossa myös säätelevät tiedustelun kohteena olevien henkilöiden oikeusturvasta ja oikeuksista.

Tiedustelutietojen tulee jäädä laajennetun taustan tarkistuksia suorittavien viranomaisten haltuun, eivätkä ne saa joutua muiden kuin näiden viranomaisten ja kansallisen lainsäädännön mukaan niihin oikeutettujen viranomaisten tietoon. Valiokunta ei siten näe ongelmaa siinä, että toimivaltaiset viranomaiset, eli Suomen osalta suojelupoliisi, saisivat käyttää myös näitä tietoja taustoja tarkistaessaan.

Muuta

Valiokunta ei pidä asianmukaisena, että niin sanotussa komitologiatyöskentelyssä käsitellään keskeisesti perusoikeuksiin liittyvää sääntelyä. Valiokunta toteaa, että sellainen asiakirja, jonka pohjalta päätökset voidaan tehdä, on annettu komitologiatyön puitteissa vasta lokakuussa, minkä vuoksi asian käsittelyn yhteydessä ei eduskunnan ole ollut mahdollisuutta käsitellä asiaa sen vaativalla perusteellisuudella.

VALIOKUNNAN LAUSUNTO

Liikenne- ja viestintävaliokunta ilmoittaa,

että se yhtyy asiassa valtioneuvoston kantaan edellä esitetyin painotuksin.

Valiokunnan lausunto LiVL 34/2018 vp

Helsingissä 14.11.2018

Asian ratkaisevaan käsittelyyn valiokunnassa ovat ottaneet osaa

puheenjohtaja Ari Jalonen sin
varapuheenjohtaja Markku Pakkanen kesk
jäsen Mikko Alatalo kesk
jäsen Jyrki Kasvi vihr
jäsen Jukka Kopra kok
jäsen Mia Laiho kok
jäsen Mats Löfström r
jäsen Eeva-Maria Maijala kesk
jäsen Jani Mäkelä ps
jäsen Jari Ronkainen ps
jäsen Sofia Vikman kok
varajäsen Kauko Juhantalo kesk
varajäsen Antti Rantakangas kesk

Valiokunnan sihteerinä on toiminut

valiokuntaneuvos Mika Boedeker